

Acésta f6ia ese
cate 3 c6te pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, 6ra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

F6i'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

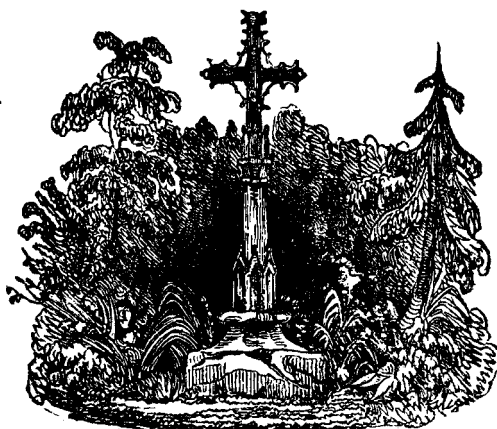
Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abon6dia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiuu, s6u prin posta
s6u prin domni co-
lectori.

Nr. 14.

Brasiovu 15. Iuliu 1873.

Anulu VI.

S u m a r i u : Ioanu Corvinu de Huned6r'a. (Urmare.) — Vien'a c6 capitala si residentia. — Colectiune de diplome istorice tran-
silvane. (Urmare.) — Glosse la originea lui Ioanu Corvinu. — Contribuiri pentru fondulu academiei. — Pentru adunarea generale
dela Deva, 11. Augusta. — Coler'a. — Bibliografia.

ANDREIU BARONU DE SIAGUNA,

Archiepiscopu si mitropolitu alu romaniloru de religiunea gr. resariten6
orthodoxa dein Transilvani'a si Ungari'a,

consiliariu intimu actuale, cavaleru alu crucei mari a ordinului Leopoldinu si alu cor6nei de feru clasa I., membru alu camerei magnatiloru in Ungari'a, unulu deintre membrii fundatori ai Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, primul presedinte alu aceleiasi in cursu de siese ani, fundatoriu alu mai multoru institute si fonduri pentru inaintarea culturai nationale, auctoriu si traducatoriu alu multoru opuri eclesiastice si scolastice, cumu si alu unui diariu politicu, dupa unu morbu indelungatu, infrantu nu at6tu de betranetie, c6tu mai virtosu de lab6re continua si de incordatiuni extraordinarie ale spiritului care domina si preste corpu, a repausatu in Domnulu in residentia sa dela Sibiuu, sambata in $16/28$ Iuniu la 6 6re dupa ami6dl, in alu 65-lea anu alu etatei sale. Conformu dispositiunei sale testamentarie, remasitiel6i pamentesci s'au transportatu la comun'a Resinari, si s'au inmortatatu in baseric'a cea mare, unde voru pausa in pace p6na la dio'a suprema a reinvierei universale. Multime immensa de poporu dein t6te classile si dein t6te tienuturile tierei au datu repausatului archipastoriu on6rea cea dein urma.

Acela care va lua vreodata asupra'si missiunea grea si delicata de a scrie istoria eclesiastica a romaniloru greco-resariteni si cea nationale a romaniloru dein marele principatu alu Transilvaniei, pe tempulu trecutulu dela 1848 inc6ce, va simti desu lips'a biografiei mitropolitului Andreiu, care inse p6na astadi se afla numai in unele fragmente improvizate la ocasiuni diverse. Acela care va compune acea biografia in spiritu obiectivu, s6u dupa cumu se esprime Tacitu, sine ira et studio, va benemerita de baserica, de patria si de natiune.

Asociatiunea transilvana romana are obligatiunea morale 6 culege prin organele sale administrative documente necesare la compunerea acelei biografii.

Ioanu Corvinu de Hunedór'a,
originea, genealogi'a, faptele sale im-
mortali.

(Urmare.)

Armat'a confederata dupa ce inaintà prin Serbi'a, stete la riulu Morava*), unde se asedia in castre (in tabara, lagaru) si luà mesuri de trecere. La inceputu au trecut riulu numai vreo cinci sute calarime usóra, atátu spre a explora pe inemici, càtu si spre a castiga victualii. Eca inse cà acea ceta usóra a si datu preste una trupa mai mica de turci, cu care se si incaiera taliandu mai multi dein ei, era pe alti'i prinse. Comandantele cetei christiane aflandu dela captivi, cà in vecin'a padure aru sta la panda cá duoe mii de calarime turcésca, se retrase iute cu ai sei; turcii inse prorupsera totu asia iute dein padure si luara la góna pe crestini, era la riulu Morav'a i ajunsera. Se incinse batalia crunta, in care cét'a crestina era se péra tóta, déca unu casu ferice nu'i venia in ajutoriu. In acea óra regele petrecea la venatore in padurea ce se intendea pe malurile Moravei. Audiendu elu si comitiv'a sa sunetulu si pocnetulu armeloru, esse iute dein padure, trage si alte cete la sene, si trecundu fluviulu, ia la fuga pe spahii turcesci.

Dupa acea batalia mica óstea confederata trece fluviulu Morav'a, unde abia se asedia éra si in castre, pre candu exploratorii (spionii) aducu scirea despre apropierea grosului óstei turcesci. Indata regele comite lui Ioanu Corvinu cá se éssa in contra inemicului cu corpulu seu de 12 mii calarime compusa parte mare dein ostasi veterani patiti si invitosiati prin viétia plina de fatige si lupte, se'lu caute, si dandu peptu cu elu, se sparga drumu pentru grosulu armatei confederate. Avendu Corvinu spioni fórte buni, acestia 'lu condusera dreptu la óstea turcésca, care pausá fóra multa grija; elu inse asteptá cá se intunece. Era nópte senina dein 2. spre 3. Novembre. La lumin'a lunei Corvinu incongiura dein tóte partile una óste turcésca cá de 20,000 si rapediendu-se deintr'odata asupra ei, o aduce in confusiune si strimtóre estrema. Turcimea in prim'a spaima se incercá se scape cu fug'a, era vediendu cà'i era inchise tóte calile de scapare, chiaru si fóra voli'a sa inpumna armele si dà se sparga p'intre liniile calaretiloru lui Ioanu Corvinu si se ésa dein curs'a in care cadiuse. Dara braçiale cele vigoróse ale óstei christiane au infrantu pe turci intru atáta, càtu batali'a se prefacù in adeveratu macellu, in carnagiulu celu mai cruntu, carele durà pàna demànéti'a. Castrele turcesci cadiura in potestatea victoriloru cu avutii fórte mari; vreo duoe mii de turci remasera morti, alti vreo patru mii cadiura in captivitate, cealalta óste se respandí in tóte partile, intr'aceea pe mai multi turci fugari ii ucidea locuitorii dein acelu ténutu, carii s'au fostu saturatu de crudimile loru. Intre captivi au fostu

13 oficiari de statu majoru. Dein óstea christiana inca au cadiutu vreo cinci sute. Dein vreo siese scriptori contemporani nu scie se spuna nici-unulu, cine a fostu nefericitulu comandante turcescu care a luat u acea bataia terribile dela Ioanu Corvinu, éra cele ce scriu Engel si Hammer despre acésta batalia nu sunt intemeliate, in càtu e de a te mira, cumu de inçai Hammer nu a potutu limpedí lucrulu dupa istoriografii turcesci, pe cari'i avuse la mana, ba inca elu confunda acésta batalia dela riulu Morava dein 3. Nov. cu alt'a intemplata dupa aceea la cetatea Nissa, despre care vomu vorbí indata. Atáta se scie de siguru, cà sultanulu Murad II. nu a fostu de facia in acea batalia nefericita pentru ai sei; elu era pe atunci in Asi'a mica, unde avea unu altu bellu periculosu cu mohamedani de ai sei.

A dou'a batalia. Ioanu Corvinu, carele dedese si asta-data probe noue, atátu de belliduce ingeniosu, càtu si de bravura personale cá ori-ce altu erou mare, voliendu a se folosí de victori'a castigata, dupa unu scurtu repausu apuca cu brav'a sa óste spre cetatea Nissá, pe care o ia cu asaltu, o dà in pred'a ostasiloru, apoi o si destina flacariloru. De aci Corvinu luà calea càtra cetatea Sofi'a, dara trei generari turcesci (pasii), carii, acuma prea tardú, venia spre ajutoriulu nefericitei Nisse, se incérca se tiena drumulu óstei christiane, se o incongiure si nimicésca. Corvinu vediendu pericolulu, stringe iute tóta óstea sa la unu punctu, se rapede cu tóte poterile sale mai antaiu asupra unui pasia, ilu bate si'lu ia la fuga, apoi in aceea si atacandu si pe alu duoilea, ilu sfarma si pe acela, dupa care 'ia fostu usioru cá se infranga si pe alu treilea totu in acea di. Pe duoi dein acei comandanti turcesci ii numesce insusi Ioanu Corvinu in epistol'a sa tramisa càtra Nicolae de Uilacu. Acei comandanti au fostu anume Eze, mai bene Isa, care la turci semnifica Isusu, era altulu Turachanu, amenduoi bei dupa rangulu loru. Numele celui de alu treilea nu se scie.

A trei'a batalia. Ioanu Corvinu vediendu si calea curatita de turci, purcede inainte spre Sofi'a si ocupandu-o cu ténutu cu totu, o dà éra si in pred'a soldatiloru; de acolo inse belliducele se reintórce rapede mai totu pe calea de inainte spre a se reuní cu armat'a regelui. Caus'a acestei reintórçeri iuti a fostu, cà unu altu pasia readunandu trupele celoru trei pasi batuti de Corvinu si punendu-le in ordine buna, era p'aci se lovésca in flanca (in cóste) pe grosulu armatei confederate si se o rupa de càtra óstea lui Corvinu. In acelasiu tempu una alta óste comandata de Turachan-bei se apropiá spre a se uní cu cea readunata de pasi'a celu nou. Se mai latí inca si faim'a, cà sultanulu Murad s'a reintorsu dein Asi'a, spre a reapuca elu insusi comand'a suprema in contra óstei confederate. Situatiunea era critica. Scopulu lui Corvinu era cá se apuce a se reuní cu armat'a principale pàna a nu ajunge turcii la ea. Cu totu mersulu fortiatu, turcii apucara pe cali diverse

*) Margus vel Margis apud D'Anville.

înaintea lui. Pe cându calarimea lui Corvinu credea că este aprópe de armata, deintru-odata se vede facia în facia cu multimea turciloru pe unu siesu largu, de unde se vedea în tóte partile. Evitarea bataliei era imposibilă. Acea situatiune aduse pe soldati în mare confusiune, nu inse si pe belliduce. Corvinu adeca folosinduse de ori-ce momentu, cu auctoritatea sa cea farmecatória mai antaia restaura ordinea si linistea în spirite, le insufla incredere în poterile proprie, curendu apoi luandu celelalte dispositiuni strategice, isi formédia liniile de bataia, si punenduse în fruntea loru, nu astépta că se fia atacatu, ci prevenindu pe inemici, conduce óstea dreptu asupra loru. Turcii surprinsi fórté multu de acelea miscari iuti si de acelu atacu rapede alu óstei lui Corvinu, pâna se se reculéga si se se vedía pusi bene în ordine, liniile loru au si fostu sparte, pentrucà comandantii loru isi perdusera capulu. Dein acelea momente ei isi cautara scaparea numai în fuga. Unu pasia si mai multi oficiari, cumu si câteva flamure au cadiutu în manile óstei lui Corvinu. Generari mai de frunte turcesci în acea batalia au fostu Ali-beg, filiu alu lui Timur-tasiu, pasia la Vidinu (Diiu), Balabanu, pasia dela Tocatu în Asi'a, Casim-pasia, beglerbegulu Rumiliei (Romania, provinci'a Constantinopolei), Mahumed-celebi, beifulu dela Bög, cumnatu alu sultanului, frate cu marele veziru Chalil-pasia. Au mai fostu si altii, pe carii Ioanu Corvinu ii numesce în epistol'a sa, scrisi inse cu ortografia asia de intortocata, în câtu nu sci ce se alegi dein numele loru. Destulu atàta, cà Ioanu Corvinu condusu éراسi de geniulu si de curagiulu seu batù si asta-data pe una óste mare comandata de generari turcesci dein cei mai buni.

A patr'a batalia. Dupa acea victoria óstea lui Corvinu se uní cu armat'a principale. Indata apoi se tienù consiliu bellicu sub presiedenti'a junelui rege. În acelu consiliu Ioanu Corvinu indemná pe generarii armatei confederate, că se nu lase dein mana ocaziunea ce li s'a datu, de a lua la góna neprecurmata pe turcii spaimantati în urmarea bataliilor loru perdute si a'i scóte dein Europ'a în Asi'a. Cardinalulu Iulianu sustienù opiniunea lui Corvinu, si asia se decise continuarea campaniei bellice. Într'aceea mai vení si voda Nicolae de Uilacu cu trupe noue; elu adeca în vér'a trecuta remasese acasa dein caus'a unui morbu, si pusese numai bataliónele sale sub comand'a lui Corvinu; mai tardú inse collegulu seu Ioanu Corvinu ii scrise dein 1. Nov. 1443, că se faca ori cumu va sci si se viia la óste. În acea epistola dice Corvinu între altele: Semel moriendum est, et praecipue pro fide. Dupa acestea armat'a confederata isi continuà mersulu seu pâna la strimtorile care duc dein Serbi'a în Bulgari'a. Acolo sultanulu Murad reintorsu dein Asi'a, plinu de mania pentru perderile câte patisera generarii sei, asteptá pe óstea crestina în una positiune dein cele mai tari. Sultanulu isi asiediase armat'a sape culmea muntelui, éras avangardele sale era înaintate pâna în gurile

strimtoriloru, pe care le inchisese cu arbori mari, dein dosulu carora turcii se apará prea bene. Acilea credea Murad că va lega éراسi pe capritiós'a Fortuna de carulu seu triumfale. Armat'a confederata isi asiedià castrele sale în facia cu óstea lui Murad, în tienutulu Basilitia, langa riulu Zlatitia, precumu ilu numesce Chalcocondilas (dora Islatin? intréba Te-leki).

Într'aceea Murad inca a tienutu unu consiliu mare bellicu cu generarii sei, între carii cei mai de frunte era Isa-beg, filiu alu lui Evrenos, Turachan, pasia dein Tessali'a, Chasim-pasia, beglerbegulu dein Rumili'a, Isacu-bei si altii. Sultanulu si Chasim-pasia era pentru atacarea câtu mai curenda a óstei crestine confederate; dara betranulu Turachan a cutediatu a esí cu opiniune contraria dicendu, că ar fi fórté periculosu a duce pe Moslimii descuragiati prin atàtea batalii perdute asupra giarurilor inganfati de victoriile loru. Deci Turachan era de opiniune, că sultanulu se se retraga deo-camdata cu óstea sa, inse asia, că se devaste si se ardia totulu pe urm'a sa, în câtu óstea crestina se nu afle nimicu, si asia se fia debilitata prin fóme si tóte celelalte lipse si prin greutatea ernei; atunci apoi turcii se se reintórca iute si se o spulbere că si cumu nu ar fi mai fostu câtu lumea. Isa-beg filiulu lui Evrenos (greco renegatu) differia în opiniunea sa de betranulu Turachan numai intru atàta, că elu rogá pe Murad, că nici se atace acumu îndata pe confederati, inse nici se se retraga deinaintea loru, ci se stea pe locu în positiunile acelea tari si se le apere dein tóte poterile, pâna cându frigulu si lips'a victualieloru va constringe pe contederati că se ridice castrele dein acelu tienutu si se si védia de drumu; atunci apoi se se rapédia pe urm'a loru si se i nimicésca. Dupa discussiuni ferbenti se adoptà opiniunea lui Isa-beg, éras consecentiele aratara, că aceea fusese cea mai favorabile turciloru. Indata dupa acea Murad dispune mai tóte trupele sale europene spre apararea strimtoriloru, éras grosulu armatei sale care se compunea dein trupe de Asi'a, ilu asedia pe culmile si pe sprincenele muntiloru pâna în dosulu strimtoriloru. Se póte intielege usioru, că Ioanu Corvinu facia cu acelea positiuni muntóse nu mai potea face nimicu cu óstea sa de calarime grea, si cu cea usióra ardele-nésca, care la siesuri essecutase minuni de bravura, prin urmare că acuma cadiuse sórtea pe óstea de pedestrime că se starme fortificatiunile de arbori si spargèndu prin strimtori se ia pe turci éراسi la góna. Corvinu a si incercatu de câteva-ori a strabate cu pedestrimea p'între turci, totu de atàtea-ori inse a fostu respinsu cu destule perderi. Ungurii locuitori pe siesurile (pustele, steppele) loru cele intense, nedati a vedé munti cumu este Balcanulu (Haimos, Hoemus) nici crepaturi, cline si rapedisiuri de a'tie frange gútulu pe ele, nici stimtori si muri inalti de pétra, se spariá de tóte acelea scenerii ale naturei, precumu se spariasera odenióra legiunile romane de

elefantii lui Pirhus. La descuragiulu ungureniloru s'au mai adaosu si lips'a de nutretiu pentru cai si de nutrementu pentru ómeni, obosirea ostasiloru si apropierea ernei. Toti cerea cá se fia readusi in patri'a loru, inea si ambitiosului rege i se urise de fatigele campaniei. Uniculu Ioanu Corvinu isi mai tienea curagiulu remanendu neclatitu pe langa propusulu seu, éra ostasii ardeleni si banatieni, carii stá immediatu sub comand'a lui, admirandu si asta-data eroic'a perseverantia, óresicumu ilu adorá, nu numai cá pe supremulu loru comandante, ci si cá pe unu parente alu loru, care pe langa ce castiga atáta gloria de arme, ii si tractédia mai umanu decâtu alti comandanti. Cãtra acésta parte a óstei confederate se adressá mai antaiu Corvinu, pe acésta o rapí cu sene, éra corpului oficiariloru dein ceealalta armata ii observá, cá multimea estraordinaria a inemiciloru n'are se le insufle grija, cá-ci s'au mai vediutu destule armate mari batute de armate mici, éra de mórte se nu le pese nimicu; pe cei morti pentru patria si religiuone ii astépta de siguru, eterna fericire, pe cei carii remanu in viétia cá victoriosi, ii astépta lauda si gloria neperitória. Acea óratiune a lui Corvinu a restauratu cá prin farmecu voli'a-buna si curagiulu soldatiloru intru atáta, câtu ori-candu se aratá turcii pe la pólele muntiloru, soldatii cerea se'i comande in focu.

Cu tóte acestea inse Corvinu cunoscundu prea bene positiunea cea tare a turcimeii, s'a retienutu dela assaltu asupra strimtoriloru, pentrucá nu a volitu se verse sange fóra nici-o perspectiva de rezultatu; elu inse luá recursu la ceealalta stratagema. Vediendu cá turcii sunt prea decisii a defende strimtorile séu defleurile cu ori-ce pretiu, Corvinu isi propuse a'i insiela cá se ésa dein siantiurile si fortificatiunile loru; de aceea elu ridicá castrele cá pe furisiu, apoi incepù a se retrage, dara isi alese una alta positiune fóрте buna pentru casulu candu turcii aru cadea in acea cursa si aru descende dein munte in vale. Atunci Chasin-pasia, beglerbegulu de Rumili (Romani'a) crediendu cá óstea confederata se retrage in adeveru si o tulesce la fuga, descende cu tóta turcimea dein munti si ese prin strimtori mai in vale. Atátu asteptá se védia eroulu nostru. In aceleasi momente densulu si intórce óstea confederata cu frontulu càtra óstea turcésca, o dispune in forma de semiluna, éra cele duoe aripe i le intaresce câtu se póte mai bene, pentrucá nu cumu-va turcimea multu mai numerosa se sparga prin vreuna si incongiurandu pe crestini se'i ia intre duoe focuri. De ambele laturi se intendea salcetu desu, unde nu se potea face bataia, era inse positiune minunata de a sta in desime la panda. La loculu acela comandantele nostru pune pe cruciatii poloni cu lancile séu picele loru cele lungi si le demanda, cá nu cumu-va se se misce dein acea positiune, pàna candu batali'a nu va fi generale; éra candu voru vedea cá turciloru le succede a inainta, cá se respinga pe óstea confederata,

ei se'i si lovésca cu tóta poterea in cósta. Turcii deschisera lupt'a prin aruncare de sageti care venea asupra confederatiloru cá unu nuoru si le facea mari stricatiuni. Corvinu vediendu cá turcimea isi reluase curagiulu, comandá una retragere momentana, dupa care inse urmà unu rapede atacu generale cu sabii'a impumnata. Sabiile confederatiloru strabatea pàna la osu, cá si a le turciloru, acestia inse le sfarmá fóra rezultatu in corassele (pavediele) calarimeii celei grele a lui Corvinu. Éca inse cá in mie-diulu luptei celei mai ferbinti se arunca dela panda si cruciatii poloni asupra loru, carii conformu ordinului primitu isi infígea lancile loru dreptu in caii celi infocati ai turciloru; atunci escadróne intregi se reintórcea fóra voli'a loru si dá cu caii spariati si infuriati preste alte cete de turci calareti, aducundu'i in disordine totala, dupa care apoi o luara la fuga. Vediendu pedestrimea osmaniloru cumu fugea calarimea, isi cautá si ea scaparea in fuga. In acea spaima Mahomed-Celebi, fratele marelui veziru a-lergá inaintea óstei ce fugea, restaurá ordinea si batali'a, respinse de nou pe confederati, séu celu pucinu ii tienù pe locu. Atunci inse unu lanceriu polonu rapedienduse dreptu asupra lui Mahomed-Celebi, strapunse calulu de sub elu si'lu trantí la pamentu. Atunci turcii crediendu cá comandantele loru este si taliatu in bucati, in locu de a mai incerca se'lu scape, vinu de nou in disordine si luandu-o la fuga, lasa victori'a in manile confederatiloru. Corvinu cu ai sei ii urmarí pàna in strimtori, éra apoi fiendu si pe inserate, temenduse si de vreo cursa, isi retrase éra si óstea cevasi mai de vale. Acea victori'a inea fu perfecta; numerulu mortiloru si alu rãnitiloru, cumu si immensele predi ce au cadiatu si asta-data in manile confederatiloru, nu se mai sciù. In acésta unica batalia mai mare a participatu si regele Vladislau in persóna, si a fostu ranitu la mana prin una sagéta.

(Va urma.)

Vien'a cá capitala si resiedentia.

Acuma candu tóta lumea doresce se mérga la Vien'a spre a vedé nou'a minune, adeca expositiunea universale, reproducemu si noi la loculu acesta unele date topografice si statistice despre acea capitala si resiedentia marétia si frumósa.

Vien'a, odenióra Vindobona, fusese in tempurile antice colonia romana, asediata in Pannoni'a in mi-dioloculu unui poporu, ale carui urme au mai ramasu in numele de Vendi séu Vindi. Fortificatiunea séu cetatea romana ocupase acelu spatiu, pe care astadi se vedu asiediate urmatóriele parti ale Vienei, adeca: Graben (Gróp'a), piati'a s. Stefanu, strat'a Turnu-rosiu pàna spre canalu, strat'a rosiia, Salz-gries, tiefer Graben. Inpreginrulu cetatiuiei si mai inlaintru in acea parte a Pannoniei au fostu asiediate coloniile, in directiuni diverse, mai alesu pe

Danubiu in diosu, pâna deincolo de Aquincum, adeca Bud'a de astadi, unde inca totu se mai afla mare multime de ruine romane, aquaeducte, inscriptiuni, nummi etc. Dupa tempuri, cu decaderea imperiului anticu romanu, invasiunile popóraloru germane au fostu totu mai dese, pâna ce in fine au invinsu elementulu celu mai numerosu si asia s'au germanisatu atátu coloniile romane, càtu si una parte dein vendii autoctoni. De aici inca s'ar potea esplica diversitatea cea mare a locuitorilor Vienei atátu in partea fisica, càtu si in cea spirituale, in dialectu, in caracteru, in temperamentu, de a celoru-lalti nemti si mai alesu de a nemtiloru septemtrionali. De altumentrea destinulu Vienei a fostu cá ea se fia de locuintia pentru celu mai curiosu amestecu de populatiune, compusa mai multu séu mai pucinu dein tóte elementele nationali càte se afla in imperiulu Habsburgiloru, precumu si dein acelea elemente latine, care au vénitu cu religiunea catolica si ritulu ei. In tóte capitalele cele mari se afla multu amestecu de nationalitati heterogene, care inse sunt predominante totudeauna de cea mai numerósa si totu-unadata mai desteptata, mai cultivata, mai de spiritu si mai avuta, in Vien'a inse acelu amestecu e mai mare cá ori-unde.

Vien'a propria considerata pâna in asia numitele linii, s'a mai adaosu in tempurile recente cu 15 comune mari. Dupa numeratur'a cea mai noua dein Octobre 1872 Vien'a propria avea

Locuitori	602,502
Comunele incorporate	308,769

In suma totale 911,271

La numerulu acesta s'ar mai potea adaoge si ostasimea dein garnisóna, care sta intre 25—30 de mii.

Nu voru trece diece ani si Vien'a va inplini numerulu de 1 millionu locuitori.

Numerulu femeiloru intrece pe alu barbatiloru cu 9—10 mii.

In Vien'a propria era in a. 1872 case 10,732, care se inmultiescu neincetatu; cu tóte acestea lips'a de locuintie se simte pe fia-care anu, dein care cauza multime de ómeni lipsiti de venituri mai bune se retragu pe la celealte comune incorporate. Este inse batetoriu la ochi, cà populatiunea Vienei se inmultiesce dein afòra, dein alte tienuturi si provincii asia, in càtu de ess. pe la 31. Ian. 1869 numerulu strainiloru domiciliati in Vien'a era de 336,607. Acésta aparitiune se vede, ce e dreptu, si in alte capitale mari; aici inse este de insemnatu, cà pre candu se infientiase dualismulu, multi predicea scaderea locuitorilor Vienei; s'a intemplatu inse tocma dein contra. Crescut'a si Buda-Pesta, dara in proportiuni care nu se potu mesura nici pe departe cu cele dela Vien'a. Alt'a este positiunea Vienei, alte institutiunile ei si cu totulu altele industri'a, comerciulu, nenumeratele puncte attractive, geniulu, temperamentulu, caracterulu populatiunei, la care se mai adaogi midiu-lócele materiali. Perderile dela burse intemplate estempu

la Vien'a se computa intre 7 si 800. de millióne, éra unii voliescu a sci de unu miliardu intregu; dara candu vei cauta bene, acelea perderi au lovitu de-a-dreptulu, immediatu, mai multu numai pe càte-va sute de case de ale celoru 43 de mii de jidovi si pe aceia carii au facutu cu ei cauza comuna la bursa, carii si altumentrea numai càtu scumpea tóte midiu-lócele de viétia prin luxulu loru celu nebunescu, si demoralisá lumea.

Partea cea mai mare a locuitorilor Vienei se tiene de religiunea romano-catolica, si este inpartita in 31 de parochii, mai are inse si alte 21 biserice si capelle, 30 monasterie si alte cenobii calugaresci. Protestanti sunt numai vreo 20 de mii, greco-resariteni 1400, éra dein alte confessiuni abia vei afla vreo càteva sute.

Asiedimentele de sciéntia si cultura in Vien'a sunt numeróse. Universitatea fundata la anulu 1365, avea in an. 1872 pentru facultatea theologica 8 professori, 2 supplenti si 1 adjunctu; facultatea juridica 21 professori si 5 docenti; cea de medicina si chirurgia 40 professori, 52 docenti, 26 adjuncti si assistenti; cea filosofica 42 professori, 19 docenti si 1 assistente. In acelasu anu numerulu studentiloru dela acelea facultati ajungea la 3600.

Facultatea theologica a protestantiloru, separata de cea catholica, are 6 professori.

Institutulu politechnicu fundatu dela 1815, trecutu inse in tempulu nostru prin reforme mari, are 41 professori, 16 docenti, 3 adjuncti si 18 assistenti, cu aprópe una miie studenti.

Academí'a artelor frumóse fundata la 1707 are in dilele nóstre 14 professori si 3 docenti.

Scóle medie: 5 gimnasie séu asia numite licee, 4 gimnasie reali si 8 scóle reali.

Scóle comunali si asia numite cetatiene: 93, la care se adaoga 18 scóle private, 2 protestantice si 25 scóle gimnastice.

Institute de specialitati sunt: 4 scóle pedagogice, 1 academia pentru limbile orientali, academi'a therèsiana, scól'a militaria, alta scóla militaria tehnica, academi'a jofesina de medicina si chirurgía, institutulu veterinariu (pentru vite), academi'a comerciale, scóla de architectura si mechanica, 4 scóle comerciali, mai multe scóle industriale pentru diverse professiuni (meserii), conservatoriu de musica, pensionatu mare de fetitie de cetatieni, altu pensionatu pentru fice de oficiari dein armata, institutu de surdomuti si de orbi, càteva seminariuri de clerici.

Institute pentru cultivarea si inaintarea scientieloru in sensu mai inaltu: Academia imperiale a scientieloru; institutulu geologicu alu imperiului; institutu centrale pentru meteorología si magnetismulu terrestre; comissiunea centrale pentru conservarea monumentelor de arte; comissiunea statistica centrale; institutu militariu geograficu; societate geografica: societate de horticultura; societate zoologico-botanica; societateá medici-

loru; societatea jurisconsultiloru; reuniune de ingineri si de architecti; reuniunea dela Vien'a pentru anticitati.

Deintre collectiunile mai mari numimu: Bibliotec'a curtei imperiale; bibliotec'a universitatei; bibliotec'a privata imper.; bibliotec'a dela politehnicu; a academiei de artele frumoase; a museului austriacu; a principelui Lichtenstein; a Vienei; cabinetulu de mineralii; cabinetu zoologicu imper.; gradin'a botanica; collectiunea ethnografica; archivulu imperale alu casei si curtei imper. alu statului; arhivele de pe la ministeriuri; archivulu tiei; archivulu Vienei.

Collectiuni de arte: Galleri'a de imagini (pinacotec'a) dela Belvedere; tesaurari'a imp. (Schatzkammer); cabinetu de numismatica si de antice; armamentariu; galleriile mai multoru magnati, cumu Lichtenstein, Czernin, Schönborn, Harrach, Rothschild, archiducele Albrecht, cumu si alte mai multe collectiuni de ale privatiloru.

Mai multe reuniuni pentru cultivarea muzice si a artei dramatice le atingemu numai cá prin trecatu.

Institutele filantropice facu Vienei mare onóre. In a. 1872 era in aceleasi 800 prunci mici aflati, 2400 orfani, 27,500 saraci de diverse categorii in 18 case de saraci. In spitalele publice sunt câte 35—36 mii de bolnavi. Cas'a de alienati, cas'a de lucru; casele pentru orbi si surdomuti si alte vreo 80 de institute filantropice private merita asemenea se le memoramu.

Teatre mari stabili se afla in Vien'a optu; la loculu antaiu sta oper'a cea mare noua, care costa millíone.

Midiulóce de comunicatiune. Siese cali ferate esu dela Vien'a in directiuni diverse. Calea ferata de nordu cu gar'a in cerculu séu colórea Leopoldstadt, aprópe de Prater. Calea ferata a statului cu gar'a in cerculu Wieden. Calea f. meridionale, cu gar'a totu in Wieden. Calea f. apusena, in c. Mariahilf. Calea f. Franciscu-Iosifu cu gar'a in c. Alsergrund. Calea f. de nord-vestu, cu gar'a in c. Leopoldstadt.

Navigarea pe Dunare. Vapórele societatei danubiane de corabiere intretienu comunicatiunea cu Vien'a pe totu cursulu Dunarei, in susu pana la Passau in Bavari'a, éra in diosu pana la Orsiova si mai departe. Loculu desbarcarei este aprópe, in cerculu Landstrasse pe canalu si pe asia numitulu cheiu séu tiermu Franciscu-Iosifu. Vapórele vinu si mergu pe fiacare di.

Pentru comunicatiune inlaintu si impregiurulu Vienei sunt asia numitele equipage (15 fior. pe di), apoi fiacare, confortable, éra pentru masse mari de ómeni cale ferate de cai si omnibus in abundantia, preste totu cu taxe regulate prin auctoritatile publice ale capitalei.

Pre cátu partea cea mai vechia a capitalei are multe strate strimte si strimbe, pe atáta cele-lalte

parti mai noue sunt care de care mare largi si regulate, éra regiunea impregiurulu Vienei este una dein cele mai frumoase, locurile de excursiuni si petreceri sunt fórté multe; de aceea, cine a vediatu Vien'a, va dori se védia si Schönbrunn, Laxenburg, Hietzing, Dornbach, Klosterneuburg, Baden etc. etc.

Colectiune de diplome

d'in diplomatiurulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe románi (valachi).

(Urmare.)

1457. Suppl. C. D. T. IV. p. 35—36.

Regele Ladislau inca confirma in possessiunile loru pe familiile romanesci nobili cunoscute dein alte documente publicate pana acilea, si anume pe Dionisie, Urbanu (Orbanu), Petru si Danciu filii ai lui Iarulu, dela Salasiu, apoi pe Dionisie filiu alu lui Candresiu dela St.-Giorgiu, pe Saracinu filiu alu lui Saracinu, pe Danciu filiu alu lui Costa si pe Stefanu filiu alu celuilaltu Candresiu totu dela Salasiu (de susu). Comunele in care 'si avea acelea familii possessiunile loru, era tóte in comitatulu Hunedórei si anume: Silvasiulu-de-diosu, Ohab'a, Malaiesci, Crivadea, Merisoru, diumetate dein Salasiulu-de-susu si $\frac{1}{3}$ dein comun'a Baru.

Ladislau Dei Gratia Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae etc. Rex ac Austriae et Stiriae Dux, nec non Marchio Moraviae etc. Fidelibus nostris Capitulo Ecclesiae Albensis partium nostrarum Transylvanarum Salutem et Gratiam. Cum ad humillimae supplicationis Instantiam fidelium Nostrorum Dyonisii, Urbani, Petri, et Dancsul, per ipsos nobis exhibitis et impensis, possessiones Also-Szilvas, Ohaba, Malaiesch, Kryvagye, et Merisor vocatas, ac medietatem Possessionis Felső-Szállás, nec non tertiam partem alterius possessionis Baar nuncupatarum omnino in Comitatu Hunyad partium nostrarum Transylvanarum exist. habit: in quarum pacifico dominio, iidem Dyonisius, Urbanus, Petrus, et Dancsul suos, ac Dyonissii filii Kenderes de Szent György, ac Szerecsen filii Szerecsen, et Dancsul filii Koszta, nec non Stephani filii alterius Kenderes de dicta Szálláspataka fratrum suorum patruelium progenitores ab antiquo perstitisse, seque et eosdem fratres suos persistere asserunt etiam de praesenti . . . Imo totum et omne Jus nostrum Regium, si quod in eis possessionibus, ac medietate, ac tertia parte possessionum qualitercumque haberemus, aut nostram ex quibuscumque causis, et rationibus concerneret majestatem, simul cum cunctis suis utilitatibus, et pertinentiis quibuslibet, praemissis sicuti praefertur stantibus et se habentibus, et dummodo dictae possiones, ac medietates, ac tertia pars possionum ad aliquod Castrum nostrum Regale, vel officiolatum illarum nostrarum partium non pertineat, memoratis Dyonisii, Urbano, Petro, et Dancsul, filiis Jarul de Szálláspatak, et per eos praefatis Dyonisio filio Kenderes de Szent-György, nec non Szerecsen filio Szerecsen, ac Dancsul filio Koszta, et Stephano filio alterius Ken-

deres de dicta Szálláspatak fratibus eorum patru-
libus, ipsorumque haeredibus et posteritatibus uni-
versis vigore aliarum literarum nostrarum Donatio-
narium exinde confectarum, in perpetuum contuleri-
mus, velimusque eosdem in dominium earundem,
et ipsius juris nostri Regii in eisdem habiti per
nostrum et Vestrum homines legitime facere intro-
duci, super quo fidelitati vestrae firmiter praecipien-
tes mandamus, quatenus Vestrum mittatis hominem
pro testimonio fide dignum quo praesente, Demetrius
de Szent-György, aut Wlado sive Vládul de Csula,
neve Joannes de Fejérviz, sin Stephanus de Osztroh
aliis absentibus homo noster de Curia nostra per
nos ad id specialiter deputatus ad facies praedictarum
possessionum e. c. t. (reliqua juxta stilum solitum
mandati Statutor.) Datum Budae feria quarta
proxima post festum B. Pauli primi Heremitaie a. d.
millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo.
Regnorum autem nostrorum anno Hungariae ect. 17-0
Bohemiae vero 4-to.

L. S.
ab extra
appensi.

In dorso harum literarum haec leguntur: „Exe-
cutio facta est feria quarta secundo scilicet dia festi
Cathedrae B. Petri Apostoli. Homo Regius Deme-
trius de Szent-György . . . Capituli Blasius Clericus
Ecclesiae Transylvaniae, nullo penitus contradictore
apparente.“

Originale exstat in Arch. Capit. alb. Transyl-
vaniae.

1457. Supl. C. D. T. IV. p. 42.

Regele Ladislau confirma tóte libertatile, drepturile si da-
tinele nobilimeii transilvane dupa esemplulu antecessoriloru sei
regi, inse in generalu, orbesece, fóra a specifica nimicu, in cátu
classei nobililoru ii remase in deplina volia a intielege de aci
incolo ori-si ce sub libertati, drepturi si datine.*)

Nos Ladislaus Dei Gratia Hungariae, Bohemiae,
Dalmatiae, Croatiae etc. Rex, ac Austriae et Sty-
riae Dux, nec non Marchio Moraviae etc. Significa-
mus tenore praesentium quibus expedit universis, quod
nos consideratis fidelitatibus, et fidelium servitorum
meritis fidelium nostrorum universorum nobilium, ac
alterius status possessionatorum hominum partium
nostrarum Transylvanarum, quibus iidem non solum
Praedecessoribus nostris Regibus Hungariae, sed et
nobis gratos reddiderunt, et acceptos, et praesentim
eo respectu, quod ipsi pro nostri honoris augmento
personas, et bona sua fortunae casibus submittere,
damnaque et incommoda suscipere non formidant,
volentes eisdem gratitudinis vicem rependere, promit-
timus, eosdem nobiles, et unumquemque eorum, sicut
majorem, sic et minorem, in omnibus illis eorum

*) Nefericitulu rege junisioru era portatu de nasu in tóte
partile, pána ce in Novembre alu aceluiasi anu fu omoritu prin
veninu datu lui de Podiebrad si de unu episcopu dela Prag^a.

libertatibus, juribus, et consuetudinibus, quibus sci-
licet ipsi temporibus Divorum Regum Hungariae, no-
strorum scilicet Praedecessorum usi sunt et gavisi,
etiam nostris temporibus inviolabiliter tenere et con-
servare. Harum nostrarum litterarum, quibus secre-
tum sigillum nostrum, quo ut Rex Hungariae utimur
est appensum, vigore et testimonio mediante. Datum
Viennae feria tertia proxima ante festum nativitatis
B. M. Virginis. an. D. 1457. Regnorum nostrorum
Hungariae 18. Bohemiae vero 4.

L. S.
pendentis.

Ex originali exscriserat Carolus Koppi.

Copia in Collect. Ms. Diplomatum et Privilegio-
rum per Josephum Dobo de Alba Julia anno 1792.
collectorum in Bibliotheca Colleg. Enyediensi.

1458. App. D. Tr. T. VI.

Michailu Salageanu, carele dupa mórtea lui Ladislau po-
sthumu ajunsesse gubernatoriu alu Ungariei, interdice strinsu pa-
tricianului Ioanu Geréb dela Vingardu, cá se nu mai cutedie a
rapi dela iobagii valachi carii se tienea de capitululu dela Alb^a,
cincidiecimea cuvenita fiscului regescu.

1458. Datum in Lippa Sabbat . . . Michaelis
Szilagyí de Horogszeg Regni Hungariae Gubernatoris
mandatum ad Joannem Geréb de Vingarth, ne
a populis, et jobbagionibus valachalibus Capituli Al-
bensis Transylvani proventus quinquagesimales fisco
Regio provenire debentes desummi facere praesumat.

Exstat in Arch. Capit. Alb. Tran. cista cap. fasc.
7. Nr. 4.

Edidit Szeredai „Not. Capit. Alb.“ p. 97.

1458. App. D. Tr. T. VI.

Regele Mateiu confirma in favórea oppidului Deva privile-
giulu datu de tata-seu Ioanu Corvinu si de unchiu-seu Michailu
Salageanu.

1458. Datum Budae feria VI. proxima post fe-
stum B. Jacobi apostoli.

Mathias Rex ad supplicationem Nicolai Szabo,
et Simonis Bartha Civium Oppidi Deva confirmat et
transummit:

1. Joannis de Hunyad Gubernatoris Hungariae
Privilegiales, sub dato „Hunyad feria V. proxima
ante festum B. Joannis ante portam latinam 1449.“
expeditas, vi quarum oppido Deva medietatem uni-
versorum censuum relaxat.

2. Michaelis Szilagyí Gubernatoris itidem Privi-
legiales sub Dato „Lippa feria III. proxima post
festum sacrat: Corporis Christi 1458. exaratas, vi
quarum Cives oppidi Deva a judicio judicis extranei
eximit.

Has confirmationales anni 1458. iterum confir-
mavit et transummit idem Mathias Rex ano 1459.
sub dato „Budae feria secunda proxima post festum
B. Ambrosii Eppi.“

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 51.

Regele Mateiu demanda sasiloru, cá se traiésca in pace cu
principele Munteniei.

Feria VI. prox. ante Dom. Oculi. Mathiae Regis adhortatoriae ut Saxones cum Principe Transalpinensi pacifice vivant.

Originale in Tabul. Nat. Saxonicae.

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 51.

Gubernatoriulu Michailu Salageanu inca îndemna pe sasi, că se se aiba bene cu Vladu.

Feria II. prox. post Dom. Oculi Michaelis Szilágyi Gubernatoris, nomine Regis adhortatoriae, ut Saxones cum Ppe. Transalpinensi Vlad pacifice vivant.

Originale in Tabul. Nat. Saxonicae.

Edidit per extensum Engel „Geschichte der Walachei.“

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 51.

Epistola a regelui Mateiu cătra Clusiani, in care le mulțimesce acestora, că au conclucratu pentru eliberarea lui dein captivitate.

Mathiae Regis Literae, in quibus Kolosvariensium meritum adducit, quod dum idem Mathias per Ladislaum Regem captivus detineretur, et Ladislai asseclae Elisabetham Mathiae matrem, et Michaelem Szilágyi dire persecuerentur, tunc Kolosvarienses pro liberatione Mathiae constantes allaboraverint.

Originale in Tabul. Colosvariensi.

Fragment: edidit Eder in Felmer: p. 135.

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 51.

Regele Mateiu érta, remitte sasiloru blastematiile pe care au fostu comissu ei, pre cătu tempu tronulu regescu fusese in vacantia, éra nobililoru le demanda, că pe sasi carii in tempulu turburailoru fugisera dein sasime pe territoriu feudale, se'i lase a se reintórce pe la locuintiele loru, adeca se nu'i iobagésca.

Budae in festo B. Stephani Regis. Mathiae Regis commissionales, quibus Saxones ab injuriis, et nocu-mentis, quae ipsi tempore interregni commiserint, expeditos reddit, ac Nobilibus Transylvanis deman-dat, ut Saxones, qui disturbiorum temporibus ad terras nobilium cnmigrarunt, libere, ad sua priora habitacula regredi sinant.

Originale in Tabul. Nat. Saxonicae.

Fragment: edidit Eder in Felmer p. 104. et 134. 135.

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 52.

Unu patriciu sasu anume Ioanu dela Mergindealu rebellase in contra lui Mateiu, acesta inse'lu érta si'lu restitue in functiunea de judecatoriu in scaunulu Cincului.

Die dom. post fest. B. Michaelis Archg. Mathiae Regis commissionales, quibus Joannes de Mergenthal ob disturbia contra Regem mota, ex Gerebiatu Sedis Sink ejectus, per eundem Regem in Gerebiatum eundem restituitur.

Orig. in Tabul. Nat. Saxonicae.

Mathiae Regis collationales
Castrum et Districtum Bistriciensem etc. Michaeli Szilágyi de Horogszeg Hungariae Gubernatori etc. conferentis.

1458. App. D. Tr. T. VI.

Regele Mateiu donédia Bistritia cu Valea-Rodnei, cumu si comunele Téc'a, Stăieu si Siarpatocu, unchiului seu Michailu Salageanu. Dein acésta diploma aflamu totu-odata, că districtulu Bistritiei fusese parte constitutiva a comitatului Dobacei, dein alu carui territoriu a fostu ruptu cânduva si s'a datu successive óspetiloru nemti, cunoscuti sub nume de sasi, pe cari' aducea regii unguresci in tíera. Totu in acésta diploma avemu si una proba noua, cumu dela catastrof'a cea mare dein anii 1437 et 1838 mai multe deintre comunele sasesci decadea la stare de iobagía, alaturea cu celea romanesci si unguresci.*)

Mathias Dei Gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae e. c. t. fidelibus nostris Capitulo Ecclesiae alben. Trans. salutem et gratiam. Cum nos pro fidelibus servitiis fidelis nostri spectabilis ac magnifici Michaelis Szilágyi de Horogszeg, hujus Regni nostri Hungariae Gubernatoris fratris nostri per eum nobis fideliter exhibitis, et impensis, Castrum nostrum Bistricien: in Comitatu de Doboka existens, simul cum Civitate similiter Bistriciensi, ac perpetuo Comitatu ejusdem, item Districtus Bistricza, Radna-völgye in dicto de Doboka, ac Teke et Sajo in de Kolos, nec non Sárpatak in Thordensi comitatibus partium nostrarum Transsylvanarum habitis, ad idem Castrum et Comitatum pertinentibus, cunctisque aliis utilitatibus, et pertinentiis ejusdem, et earundem quibuslibet, quovis nominis vocabulo vocitatis praefato Michaeli Szilágyi ejusque haeredibus, et posteritatibus universis, vigore aliarum literarum nostrarum donationalium exinde confectarum, de manibus nostris Regis in perpetuum contulerimus, velimusque eundem in dominium ejusdem, et earundem per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci; ideo fidelitati vestrae harum serie firmiter committimus, et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Andreas de Tholdalag, vel alter Andreas de Poka, sin Georgius de Belenj, seu Blasius de eadem, sive Georgius de Keresztur aliis absentibus e. c. t. (reliqua juxta stilum mandati statutorii.) Datum Budae feria V. prox. ante fest. 6. Georgii Papae. an. D. 1458.

Originale in Arch. Capit. alb. Transylvaniae per extensum edidit Eder in Schaeser p. 242. 243.

NB. Katona T. XIV. p. 153. ait: „Nullum Diploma existere, quo Mathias Comitatum Bistriciensem Szilagio contulerit;“ sed erravit.

*) In districtulu Bistritiei sunt, afóra de Valea-Rodnei, 24 comune, in care se afla in dilele nóstre că la 32 mii de sasi, numai vreo 12 mii de romani si vreo 4600 unguri. Asia strabunii acestoru sasi inca ajunsesera in iobagía, de si nu asia aspra că cea dein comitate. In cătu pentru Valea-Rodnei cu 30 de comune, dein care astadi cele mai multe se tienu de districtulu romanescu alu Nasaudului, vedi cele trei diplome ale regelui Mateiu publicate in Geografi'a lui Benigni pag. 387—390.
Not'a Red.

1458. Supp. C. D. T. IV. p. 52.

Regele Mateiu arata, că ar fi avutu óresi-care causa de a pune in acestu anu pe unchiu-seu Michailu la prinsóre.

Die dom. post fest. B. Franc. Confess. Mathiae Regis notificatoriae, quod Michaellem Szilágyi Comitem Bistriciensem justa de causa incaptivari fecerit.

Originale in Tabul. Nat Saxonicae.

Copia in Biblioth. Szecheniana-Regnicolari.

Vide ejus Catalogum ms. T. I. p. 456.

(Va urma.)

Glosse la originea lui Ioanu Corvinu.

In continuarea monografiei „Ioanu Corvinu de Hunedórá“ dein Nr. 7 a. c. alu acestui diarin, vine vorba despre spresiunea „fratres condisionales.“ Asia adeca numesce Ioanu Corvinu in decretulu de protectiune dein 1448 pe nobilii dein Ciuncisii: Danu, Voicu, Petru si Ioanu Sorbe. Relativu la intielesulu acestei spresiuni, monografistulu dice: „Nu cumuva Elisabeta, mum'a Corviniloru, remasa veduva de primulu seu barbatu Voicu, s'a maritatu dupa unu Cincisianu? Care se fia adeveratulu intielesu alu barbarismului latinescu „condisionalis“ in decretulu dein 1448 alu lui Ioanu Corvinu? Aceste intrebari remanu deschise pentru scrutatori etc.“

In adeveru suntu cestiuni, si mai cu séma in istoria, asupra caror'a unu singuru cuventu bine descercatu si intielesu, ariuca de multe ori o lumina decisiva.

„Fratres condisionales“ in decretulu dein 1448 mi se pare a posedé mai o asemenea lumina in cestiunea originei Corviniloru. Care este adeveratulu intielesu alu acestei spresiuni si in particularu alu cuventului „Condisionalis?“

Acésta nu vomu poté-o altu-feliu esplicá decátu: antaiu pe bas'a legiloru vechie; a doua, pe usulu si spresiunile ce intalnimu inca si astadi la familiiele nobili séu boieresci in tîer'a nóstra.

Éta ce aflamu in Tripartitu*) partea prima tit. 67 § 2: „Jus successorium habent fratres carnales et condisionales post divisionem: ob quod, uno eorum sine semine deficiente, alter sine statutione juridica, et alio juris processu, bona defuncti pro se haeredibusque suis aquirunt.“

Ér in § 8 loculu citatu se dice: „Si vero fratres ante 60 aut 100 vel 200 annos divisi fuerant; ita ut vix genealogiae ipsorum memoria habeatur, sed solo quasi nomine „fratres condisionales“ dicantur: tunc sine haeredibus emortuo, non illico, et frater superstes succedit, sed tunc utendum est processu etc.“

In § tit. 37 loc. cit. cetimu urmatóriele: „Universa bona, et jura possessionaria inter fratres divisa,

*) Tripartitum Juris Hung. anotatu de Joane Szegedi. Tirnavia, 1751.

altero ipsorum haeredibus carente, etiam post 200 et plures annos, in fratres superstites, et eorum haeredes devolvuntur.

In fine, in tit. 41 § 7 loc. cit. stá: „— Si quis fratrum, vel aliorum condisionalium portionem suam sorte divisionis obtentam, sine sua culpa, sive legitimo litis processu, sive per Turcas, vel alios hostes vi exclusus amiserit, ad alios fratres condisionales, et eorundem successores regressum habebit.“

Se se insemne că tóte aceste dispositiuni se intielegu despre nobili, nemesi séu boieri. Asemenea se se noteze, că succesiunea in bunurile nobili de regula erá numai in linia barbatésca, ér femeile avén dreptu de succesiune numai candu in literile donatali stá espresu ca fetele au dreptu egale cu fetiorii, séu dupa cumu se dicea, fét'a erá fetioru. Asia dara dein citatele de susu culegemu:

1. Că sub frati condisionali se intielegea o intréga familia nobila, care adeca se impartasiá dein bunurile date donatiloru originari, chiaru si atunci candu genealogi'a se mai sciá numai dein traditiune, d. e. dupa nume, dupa impartasire dein cutari bunuri nobili, séu si numai dupa unu „asiá ne-amu pomenitu.“

2. Că ei si-succedeau in bunuri atátu donatarie câtu si castigate chiaru si dupa 200 si mai multi ani, candu adeca genealogi'a nu se mai sciá, fóra numai cu numele mai erau frati (condisionali).

3. Că ei aveau regresu unii la altii, candu careva dein ei isi perdea bunurile donate ori castigate fóra vin'a lui.

Ce se atinge de usulu séu spresiunile ce le mai intalnimu inca si astadi la familiiele nobili si anume in districtulu Fagarasiului, amu aflatu urmatóriele:

Membrii unei familie boieresci séu nemesiesci se numescu frati la mosiia, de aici frati la munte, frati la móra s. a.

In multe locuri unii si-au perdutu cu totulu numele originariu, luandu alte nume, d. e. porecle, séu dupa vreo maiestria, ori functiune, si nici genealogi'a nu se mai scie; si numai dupa aceea se mai scie, că suntu boieri séu nemesi, că-ci suntu frati la mosii'a boierésca ori nemesiésca.

Mosii'a dela campu si vetrele dein satu suntu mai de regula impartite in natura si se numescu numai simplu „impartítori“ séu „frati impartítori.“ Muntii si morile nu s'au potutu impartí, si astu-feliu se numescu frati la munte, frati la móra.

Acésta fratia este atátu de inradacinata, in câtu vorbindu cu boieri séu nemesi, si cu deosebire voindu a luá informatiuni in cause processuali ce trattéza de mosii'a boierésca séu nemesiésca, respectivii vorbescu totu de frate, in câtu 'ti costa tempu pàna candu descerci, că nu e vorba de frate de sange, ci de frate la mosiia.

Fratii'a la mosiia o tienu atátu de strinsa, in câtu, déca vre-unulu dein familia are procesu cu al-

tulu dein alta familia, déca le-ar concede legea, n'ar acceptá martori dein famili'a adversariului, nici atunci candu seiu bine, cà martorii nu stau in nici o rudire cu adversariulu, candu adeca genealogi'a este perduta chiaru de secole.

Asia dara spresiunea „fratres condivisionales“ in decretulu dein 1448 ofera cea mai luminósa si neindoita proba, cà Ioanu Corvinu se tragea dein famili'a nobila dein Cincisiu.

Dupa tata ori dupa muma?

Me semtiu in deplinu dreptu a dice ca dupa tata.

In donatiunea dein 18. Oct. 1409 se dice, cà Voicu, tatalu lui Ioanu Corvinu, era fiulu lui Serbu. Ioanu Corvinu in donatiunea sa dein 1447 vorbesce atàtu de Voicu, càtu si de connumele Serbu, cà-ci Sorbe este numai o scalambatura a lui Serbu, si de scalambatura de nume gemu tóte documentele cele vechi. Pe Voicu si pe ceilalti dein decretulu seu dein 1448 i numesce frati condivisionali.

Donatiunea ce o face la fiii lui Ladislau in 1447 o face numai secsului barbatescu, si de óre-ce prin acésta donatiune elu nu redica in statulu nobilitariu pe donati, cà-ci ei erau dejá nobili, fara le da numai bunuri, urmédia cà in acésta familia nobila numai secsulu barbatescu era asia numitu condivisionalu. Dein acestea decurge inessorabil'a consecentia: ca Ioanu Corvinu dupa tata se trage dein Cincisiu, dein familia nobila, alu carui connume se vede a fi fostu Serbu séu Sierbanu; mai incolo, cà Voicu tatalu lui Corvinu n'a potutu nici decumu cá insusi se vina dein Munteni'a, cà-ci atunci Ioanu Corvinu nu putea vorbi de „fratres condivisionales“, fara numai de frati de sange séu celu multu nepoti de frate.

Dar nobilulu Voicu, amintitu in decretulu dein 1448 nu i-a fostu nici frate nici nepotu de frate; cà-ci in casulu d'antaiu 'lu numea frate de sange (frater carnalis); ér alu doilea casu este absolutu imposibile. Voicu dein decretulu dein 1448 este identicu cu celu dein diplom'a dela 1447. Dein ambe aceste documente, si mai virtosu dein celu dein urma, se vede cà Voicu si ceilalti: Danu, Petru si Ioanu, erau betrani, cà-ci se destinsesera in multe resbóie, cumu se vede dein insusi cuvintele diplomei „in memoriam nostram revocatis multimodis fidelitatibus,“ si mai la vale: „quibus ipsi sacrae regni Hungariae Coronae, et ex post nobis in plerisque . . . expeditionibus.“ Astu-feliu Ioanu Corvinu le face donatiuni cá la nesce veterani emeriti, va se dica ei erau pe atunci celu pucinu de etate cu Ioanu Corvinu, care pe la 1448 trecuse de 60 ani.

Asia dara Voicu, Danu, Petru si Ioanu erau consangeni mai de departe ai lui Ioanu Corvinu, séu dupa terminulu juridicu de atunci, numai fratres condivisionales.

Se me resumu:

Prin insusi documentulu lui Ioanu Corvinu, si cine póte sci mai bine decàtu elu despre famili'a lui,

este probatu: antaiu, ca elu se trage dupa tata dein Cincisiu; a dou'a, cà famili'a dein care se tragea era vechia in Cincisiu cu dreptu de cneziatu (more kenesiatus huc usque perstitisset), cumu se dice in diplom'a dein 1447.

Asia dara este fabula, cà tatalu lui Ioanu Corvinu insusi ar fi venitu dein Munteni'a. Éra acei istoriografi, cari voru se nasca pe Ioanu Corvinu dein o alta natiune, ér nu dein cea romana, faurescu mitologia. Mai remane a se resfrange una obiectiune ce ar pote-o face unii vechimei familiei Corvinesiloru in Cincisiu.

In diplom'a lui Ladislau postumulu dein 1454 se dice, cà famili'a Corviniloru numai in 1409 a castigatu in regatulu Ungariei mostenire, proprietate de pamentu prin donatiune: (Prima haereditate in hoc regno nostro donatus.) Asia dara acésta contradice vechimei familiei Corviniloru in Cincisiu.

Se pare numai!

Acésta spresiune in diplom'a dein 1454 se refera la nou'a donatiune dein 18. Oct. 1409 data de Sigismundu lui Voicu, care va se dica, cà Voicu erá dejá nobilu donatu, si acuma numai i se recunósce de nou donatiunea cea vechia.*) Ladislau in diplom'a dein 1454 nu putea vorbi mai oficiosu decàtu pe bas'a documentului ce se aflá in archivu, va se dica pe bas'a noiei donatiuni date cu 46 ani mai inainte — in 1409.

In fine mai adaugu, cà famili'a nobila sub nume de „Morzzinai“ (Margineanu), dein care se dice cà s'ar fi trasu Elisabet'a mam'a lui Corvinu, o aflamu in nou'a donatiune dein 1439, adeca contemporana cu Ioanu Corvinu si parentii lui, data de regele Albertu lui Candea dela Suseni dein valea Hatiegului,**) unde intre comisarii incredintiati de regele cá se introduca pe donati in possessiuni, aflamu si pe unu „Mursina de Demsess,“ care va se dica Margineanu dela Densusiu.

Densusiulu este 7—8 óre departe de Cincisiu peste paduri. Este dar fórte probabile, cà mam'a lui Ioanu Corvinu se fia fostu chiaru dein acésta familia, care se vede cà a fostu familia nobila, vediuta pe acelu tempu.

Famili'a nobila sub acestu nume adi nu mai esiste in Densusiu. Ea se va fi prefacutu prin casatoria, ori póte prin stingerea liniei barbatesci in famili'a Lucaesci, care afara de parentii mei, cari inse nu s'au nascutu in Densusiu, a fostu singura familia nobila si cu mari possessiuni in Densusiu; acumu inse si acésta, in linia barbatésca se stinge, cà-ci ultimulu ramu barbatescu va trece dein viétia fóra urmatori de secsulu barbatescu.

Ar. Densusianu.

*) Nova Donatio est prioris donationis legitime factae iterata roboratio. Trip. part. I. tit. 36 si 37 § 1 edit. cit.

**) Transilvani'a Nr. 7 a. c.

Contribuiri la fondulu academiei

incurse pre tempulu dela 18. Maiu pâna in 8. Iuniu s. c.

I. Prin dn. Iosifu Crisianu, advocatu in Abrudu, s'au tramesu cá contribuiri incurse in favórea fondului academiei cu ocasiunea serbarei dilei de $\frac{3}{16}$ Maiu dela urmatorii domni:

Mateiu Nicol'a, advocatu 100 fr.

Sebastianu Henzelu, proprietariu 50 fr.

Georgie Ivascu, negutiatoriu 25 fr. si 4 actie in pretiu nominalu de 37 fr.

Ioane Papu, proprietariu 20 fr.

Anania Moldovanu, conc. adv. 20 fr.

Corneliu Tobias, primariu 15 fr.

Iosifu Crisianu, advocatu 15 fr.

Ioane Suciu, capelanu in Rosi'a 10 fr.

Alecsandru Vasiiu, proprietariu in Abrudsatu 10 fr.

Alecsandru Danciu, notariu in Buciumu 10 fr.

Nicolau Veltianu 5 fr.

Alecsandru Ciura, parochu 5 fr.

Nicolau Cirlea, proprietariu 5 fr.

Petru Mihailovicu, maiestru 5 fr.

Georgie Sicóe, proprietariu 5 fr.

Valeriu Henzelu, unu copilasiiu de 7 ani, 1 galbenu de 10 franci.

Ioane Toda, preotu in Buciumu 3 fr.

Nicolau Lobontiu, negutiatoriu 2 fr.

Solomonu Coroiu, proprietariu 2 fr.

Petru Chendi, ospetariu 2 fr.

Ioane Hatieganu, docente 1 fr.

Sum'a 310 fr. v. a. si 4 actii cu sortitura in pretiu nominalu de 37 fr. v. a. si 1 galbenu de 10 franci.

II. De asemenea prin dn. Alecsandru Darabantu, jude reg. de cercu in Mociu, s'au tramesu cá contribuiiri incurse totu in favórea fondului academiei cu ocasiunea serbarei dilei de $\frac{3}{15}$ Maiu dela domnii urmatori:

Lud. Simonu, propriet. in St. Georgiulu de Campia 20 fr.

Iacobu Mog'a, propriet. in Frat'a 10 fr.

Ioane Moldovanu, protop. gr. cath. in Catina 10 fr.

Andreiu Albonu, protop. gr. cath. in Palatea 5 fr.

Petru Ratiu, protop. gr. cath. in Cosiogna 5 fr.

Vasiliu Popescu, preot. gr. cath. in Sucu 5 fr.

Ioane Florianu, preotu gr. cath. in Berchesiu 2 fr.

Ioane Mariasiu, propriet. in Budatelicu 3 fr.

Sim. Suciu, propriet. in Tiagsioru 1 fr.

Andreiu Iliesiu, propriet. in St.-Georgiulu de Campia 1 fr.

Hieronimu Bozacu, cancelistu reg. de jud. in Mociu 5 fr.

Alecsandru Darabantu, jude reg. de cercu in Mociu 10 fr.

Michaila Angelu, protop. gr. cath. in St. Mihaiutelke 5 fr.

Theofilu Hosszu, subinspect. reg. de scóle 5 (cinci) galb.

Sum'a totale 82 fr. si 5 (cinci) galbeni.

Sibiiu in 8. Iuniu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Nr 115,125 — 1873.

Contribuiri la fondulu academiei de drepturi,

incurse dela 18. Maiu pâna in 8. Iuniu a. c.

I. Prin dn. protop. in Bistritia, Alecsandru Szilasi s'au tramesu 12 fr., si anume:

Dela domnii Ioane Botta, vigilu de telegrafu in Bistritia 1 fr. Alecsandru Szilasi, protop. 1 fr. Pantelimonu Pecurariu, cancelistu la oficiulu edile 1 fr. Iacobu Frumosa, c. r. locotenente primariu in regim. Nr. 63, 2 fr. Nicolau Popp'a, c. r. locotenente prim. in regim. Nr. 63, 2 fr. Sofroniu Iliuti, c. r. locotenente 2 fr. c. r. locotenente prim. in reg. Nr. 63, 2 fr. *)

Pavelu Luncanu, propriet. de hotelu 1 fr.

Sum'a 12 fr.

*) Aici lipsesce numele si connumele.

Red.

II. Dela dn. protop. alu Sibiiului, Ioane V. Rusu cá rat'a a III. dein ofertulu apromisu (de 20 fr.) 5 fr.

Sibiiu 8. Iuniu 1873.

Dela secret. asoc. trans.

Adunarea generale,

pe care o va tienea asociatiunea transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu in 11. Aug. a. c. la Deva, promitte a fi una dein cele mai interessante, dein câte amu avutu dela 1861 încóce. Las' cá Deva este situata pe lini'a calei ferate care acuma se intende pâna la marginea orientala a tierei, prin urmare caletori'a este fórte multu inlesnita, dara apoi cestiunea alegeriloru noue pe urmatorii trei ani, trebuie se interessedie pe toti membrii dein tóte partile tierei; expositiunea de manufature femeiesci ne va readuce amente pe cea dein 1862 dela Brasiovu si ne va desdauna in càtáva pentru bajoçur'a ce s'a facutu romaniloru in despartimentulu ungurescu alu expositiunei universale dela Vien'a; preste acestea, toti cati voru concurge la acea adunare, voru simtí in sufletele loru satisfactiune indoita, cà adeca de una parte aducu omagiulu loru la spiritele atatoru mari barbati romani, carii au esitu dein comitatulu Hunedórei atátu inainte de sublimii trei Corvini, catu-si pe urm'a loru; in fine voru aduce óresicare consolatiune si inspira sperantie la acea parte a populatiunei romanesci transilvane, care dupa marturisirea toturorú càti cunoscú marele principatu alu Transilvaniei, a fostu pâna acilea cea mai reu tractata si tiranita, detienuta in sierbitute, in nescientia si intunecime négra si spaimantatória, insultata, denunciata si impilata prin multime de renegati esiti totu dein sinulu ei, renegati fórte periculosi, alu carorú caracteru si ale carorú portari se potu asemena numai cu caracterulu si cu portarile renegatiloru mohamedani esiti dein sinulu croatiloru si serbiloru dein Bosni'a si Hertiegovin'a, séu deintre grecii dein Fanaru, carii toti au fostu si mai sunt adeveratu biciu de focu pentru populatiune. *)

Coler'a.

In acésta fólia s'a mai vorbitu despre colera, despre originea, de natur'a ei si despre midiulócele

*) Abia au trecutú patrudieci de ani, de candu renegatii dein tiér'a Hatiegului adusesera lucrulu de lou, si asia departe. in càtu mai multorú comune rurali nu le era permissu cá se aiba parochi de confessiunea loru, dein care cauza multime de princi morea nebotezati, mortii se ingropá fóra preotu, concubinatele se inmultiseru, pentrucá nu avea cine se cunune. Vedi despre acestea protocóllele siedintieloru trimestrali dein comitatele Hunedóra, Alb'a infer., Clusiu deintre anii 1830—3, cumu si actele dietei dela 1834, apoi si raporturile episcopului Ibanu Lemeni dela 1833—4 càtra curtea imperatésca, si mai multe processe si recursuri ale episcopiei de la Sibiiu.

cumu s'ar potea evita unu morbu asia periculosu. Dein lun'a trecuta incóce se aducu sciri dese despre prorumpere de nou a colerei in diverse tieri, inse si in Transilvani'a, la Clusiu si inpregiuru, pe unde moru ómeni multi de colera. Medicii au inceputu a recomenda locuitoriloru cu totu-adensulu midiuóce preservative; intr'aceea pre càtu aflaramu noi, toti sunt de acordu, cà cuibulu celu mai blastematu alu colerei este putórea, necurati'a, adeca locuintie neaerite si inputite, ómeni scárnavi, nespalati, puturosi, carii nu sciu ce este ap'a pe corpulu loru, gunóie si excremente putrede si puturóse, locuri baltóse etc., cumu si mancarea de bucate nesametóse, de póme necópte, si beti'a, apoi passiunile furióse, des-frenarile.

Dn. dr. Vas. Sabo dela Sibiiu a publicatu unele invetiaturi fórte folosítórie in contra colerei. Noi le vediuramu tiparite numai in limb'a magiara, speramu inse cà se vomu publica si romanesce.

Bibliografia.

DER OSTEN, Organ für Politik und Volkswirtschaft, Kunst und Literatur.

Pucine sunt acelea diarie scrise in limb'a germana, care se voliésca a se interesa de poporulu romanescu si de afacerile natiunei nóstre; dara sunt si mai pucine acelea diarie germane, care scriendu despre noi, se fia bene si dreptu informate si se le placa a scrie adeverulu, fóra passiune si fóra reservatiuni mentali. Miculu, dara solidulu diariu „Osten“ ilu potemu pune cu totu dreptulu in rangulu diarielorlu impartiali, care lauda numai ce e de laudatu, mustra si infrunta totu ce merita a fi mustratu si infruntatu, éra afacerile romaniloru dein viéti'a publica le urmaresce cu mare atentiune, le-ar urmari si mai bene, déca s'aru afla mai multi individi, carii se nu'si pregete a'i subministra informatiuni essacte. Eta deci cauzele pentru care noi inca recomandamu diariulu Osten celoru carii cunoscú limb'a germana, si carii mai departe se potu informa dein anunciurile ce urmédia mai la vale.

„Die neueste Nummer (Nr. 24) des in Wien erscheinenden politischen Wochenblattes „der Osten“ bringt folgende Artikel: Zur Situation. — Die Cassenscheine und das Falliment der Wechslerbank. — Die Gefahren für unser Eisenbahnwesen. — Zur Pferdezuchtfrage. — Aus Kronstadt. — Inland. — Ausland. — Wiener Nachrichten. — Communales. — Gesshäfts-, Handels- und Börsenzeitung. — Neueste Früchten- und Körnerpreise. — Lotto. — Räthsel. Cursbewegung.

Das „Sonntagsblatt“, welches alle Abonnenten des „Osten“ jede Woche gratis erhalten, bringt eine Erzählung „Aus böser Zeit“, welche in der

Epoche der deutschen Bauernkriege spielt, ferner einen Artikel über das Jordanfest in Petersburg nebst einer grossen Illustration; ebenso eine Beschreibung des Berges Athos, wo sich die berühmteste Mönchsniiederlassung der griechisch-orientalischen Kirche befindet, nebst Illustration; ferner eine historische Skizze, „Eine Kronefahrt“, deren Held der Polenkönig Stanislaus Leszczynski ist, endlich eine Biographie des vielbesungenen „Ritters ohne Furcht und Tadel“, dessen wahrer Name Pierre du Terrail, Herr von Bayard gewesen, und noch zahlreiche andere Artikel.

Nro. 25 der in Wien erscheinenden politischen Wochenschrift „der Osten“ enthält nebst vielem Anderen folgende interessante Artikel: „Allianz zwischen Slavismus und Romanismus.“ — „Die Czernovitzer Metropole.“ — „Die Wahlreform in der Bukovina.“ —

In dem illustrierten „Sonntagsblatte“, welches die Abonnenten des „Osten“ jede Woche gratis erhalten, hat eine neue Novelle, betitelt „Beelzebub“ begonnen, und ist von dem sonstigen Inhalte der diesmaligen Nummer die schöne Illustration „Ein Urwald in Australien“ nebst beschreibendem Texte, sowie ein überaus spannender und lehrreicher Artikel über die Funktionen des menschlichen Körpers unter dem Titel „Nur ein Tröpfchen Schweiss“ aus der Feder des berühmten Forschers und Redacteurs der Berliner „Volkszeitung“ Herrn A. Bernstein, hervorzuheben.

A esitu de sub tipariu brosiur'a I. dein „Manualulu populariu de agricultur'a practica, inzestratu cu mai multe ilustratiuni despre cele mai insemnate unelte agricole si dedicatu asociatiunei trans., pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, de Georgie Vintila, inspectoriu silvanale districtuale.

Cuprinde: Nutritiunea si compositiunea plantelor; pamentulu, clasificarea, lucrarea si imbunatatirea lui si o particica dein capitululu despre gunoiu. Abonamentulu se face la anctorele in Fagarasiu. Pretinlu unei brosiure este 40 cr., cu trimitere prin poste 46 cr. Dela 10 ecs. se dà unulu gratis. Brosiur'a II. inca se va trimite càtu de curendu dn. abonenti, 4 cóle suntu dejá tiparite.*)

*) Celelalte diuarie nationali inca suntu rogata se binevoiesca a reproduce acestu avisu.

 Celu dein urma protocollu dela 8. Iuliu alu siedintiei comitetului cu acclusele sale ne veni numai eri, pre candu acestu Nr. se tiparia. Ilu vomu publica in Nr. urmatoriu.